

- апарату *Актуальні проблеми державного управління*. Одеса : Вид-во ОРІ НАДУ, 2015. № 4 (64). С. 16–20.
5. Федулова Л. І. Технологічна модернізація промисловості України. К.: Ін-т екон. та прогнозів., 2008. 472 с.
6. Штефан С. І., Коротеєва Г. С. Фінансові інститути і інструменти модернізації економіки регіонів України. *Комунальне господарство міст*. 2014. №113. С.223-228.
7. Мамалуй О. О. Про зміст механізму модернізації української економіки. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*, 2010. – № 3. – С. 27-35.
8. Пашкевич М. С., Лисунець К. П. Принципи модернізації економіки регіонів України в аспекті сучасної регіональної політики. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_7. (дата звернення: 3.02.2019)
9. Салун М. М. Фактори модернізації ресурсного потенціалу промислового підприємства. *Інноваційна економіка, Всеукраїнський науково-виробничий журнал*, 2012. – № 4(30). – С. 49-51.
10. Лаврентьев В. А. Управление технологической модернизацией на основе многоуровневой оптимизации производства. Н. Новгород: ВГИПУ. 2010. – 327 с.
11. Балджи М. Д., Бойко О. С. Сутність модернізації в контексті сучасної економічної категорії. *Науковий вісник Херсонського державного університету* 2015. Випуск 11. Частина 1. С. 64-67.
12. Бужимська К. О. Теорія модернізації: виникнення, розвиток, сучасний стан. *Вісник ЖДТУ*, 2008. – № 2(44). – С. 216-227.
13. Михальченко М. Політична реальність в Україні: трансформація, модернізація, революція? URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59635/6-Mikhalchenko.pdf?sequence=1>. (дата звернення: 18.04.2019).
14. Михальченко М. Політична реальність в Україні: трансформація, модернізація, революція URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59635/6-Mikhalchenko.pdf?sequence=1>. (дата звернення: 20.04.2019).
15. Коліушко І., Бураковський І., Сушко О., Бистрицький Є., Захаров Є. Модернізація України: визначення пріоритетів реформ: Проект до обговорення. URL: <http://parlament.org.ua/upload/docs/Modernization.pdf>. (дата звернення: 3.05.2019).
16. Кавтиш О. П. Модернізація економіки України: теорія і практика здійснення реформ. *Ефективна економіка*. 2013. №1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_7. (дата звернення: 4.04.2019).
17. Герасимчук З. В., Кондіус І.С. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону. *Луцьк: Надстир'я*, 2010. 412 с.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 332.341.1

Ковальська Л.Л., д.е.н., професор

Таран С.Ф.

Луцького національного технічного університету

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО РЕГІОНУ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті проведено дослідження сутнісної характеристики інноваційного підприємництва регіону. Виділено три підходи до трактування поняття «інноваційне підприємництво»: процес створення «нового», творча діяльність створення «нового», форма створення «нового» (інтеграції науки і виробництва).

Подано авторський підхід до розгляду основних аспектів інноваційного підприємництва регіону.

Ключові слова: регіон, підприємництво, інноваційне підприємництво, інновації, наука, виробництво.

Kovalska L., Taran S.

INNOVATIVE ENTERPRISE OF THE REGION: SITUATION AND CHARACTERISTICS

The article analyzes the essential characteristic of innovative entrepreneurship in the region. There are three approaches to the interpretation of the concept of "innovative entrepreneurship": the process of creating a "new", the creative activity of creating a "new", the form of creating a "new" (the integration of science and production).

The author's approach to the consideration of the main aspects of innovation entrepreneurship of the region is presented.

Key words: region, entrepreneurship, innovation entrepreneurship, innovation, science, production.

Ковальская Л.Л., Таран С.Ф.

ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО РЕГИОНА: СУЩНОСТЬ И ХАРАКТЕРИСТИКА

В статье проведено исследование сущностной характеристики инновационного предпринимательства региона. Выделены три подхода к трактовке понятия «инновационное предпринимательство»: процесс создания «нового», творческая деятельность создания «нового», форма создания «нового» (интеграции науки и производства).

Подано авторский подход к рассмотрению основных аспектов инновационного предпринимательства региона.

Ключевые слова: регион, предпринимательство, инновационное предпринимательство, инновации, наука, производство.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Конкурентоспроможність економіки України та її регіонів визначається інноваційним типом розвитку, рівнем інноваційної активності суб'єктів господарювання та комерціалізації винаходів, технологічним укладом економіки, інтелектуальним капіталом тощо. Вагоме місце у забезпеченні цих процесів належить інноваційному підприємництву як інструменту переходу національної та регіональної економіки на інноваційну модель розвитку. Проте, протягом останніх 5 років можемо спостерігати присутність дезінтегруючих чинників в інноваційній сфері, що не сприяє розвитку інноваційному підприємництву на регіональному рівні. Підтвердженням цього є зниження індексу глобальної конкурентоспроможності України з 84 позиції у 2013 році до 81 позиції у 2018 році, причому значного зниження зазнала саме інноваційна складова індексу із 81 місця до 61 місця (мінус 20 пунктів), що включає такі складові як здатність до інновацій, якість науково-дослідних інститутів, витрати компаній на дослідження і розробку, співпраця університетів та промисловості у дослідженнях та розробці, державні закупівлі високо технологічної продукції, наявність вчених та інженерів [1]; зменшення частки підприємств, що займались інноваціями із 17,4% у 2012 році до 16,2% у 2017 році; зменшення кількості впроваджених інноваційних видів продукції із 3403 од. у 2012 році до 2387 од. у 2017 році [2]. Все це є наслідком відсутності виваженої державної та регіональної політики розвитку інноваційного підприємництва, відсутності стимулів суб'єктів господарської діяльності займатися інноваційним підприємництвом.

Вирішенню проблем розвитку інноваційного підприємництва на національному та регіональному рівнях сприятиме формування інноваційної свідомості суспільства, створення інноваційної бізнес-освіти, формування інноваційної інфраструктури, яка б відповідала реаліям та викликам сучасності. У зв'язку із цим, актуалізуються питання дослідження інноваційного підприємництва, його значення у регіональному розвитку та впливу на економіку регіону та країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В теоретичному аспекті дослідження інноваційного підприємництва знайшли своє відображення у працях Варналія З.С. [3], Зянька В.В. [11], Горфинкеля В.Я. [4], Нежиборець В. [10], Рудь Н.Т. [8], Сизоненка В.О. [3], Смоленюка А.П. [7], Ткаченка Т. П. [12] та ін. Проте, і досі не сформувалось єдине бачення щодо змістового наповнення поняття «інноваційне підприємство».

Цілі статті. Тому, проведемо теоретичні дослідження поняття «інноваційне підприємство» задля визначення його характерних особливостей та значення у регіональному розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Огляд літератури змістового наповнення поняття «інноваційне підприємство» наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Огляд літератури змістового наповнення поняття «інноваційне підприємництво»

Зміст поняття	Автор (автори), джерело
<i>1 підхід: як процес створення «нового»</i>	
«...особливий новаторський процес створення нового, це вид господарювання, спрямований на пошук нових можливостей, на комерційне використання нововведень; суспільний техніко-економічний процес, який сприяє створенню кращих за своїми властивостями товарів, послуг чи технологій завдяки комерційному використанню нововведень»	Варналій З.С., Сизоненко В.О. [3]
«...економічний процес, що приводить до створення кращих за своїми властивостями товарів (продукції, послуг) і технологій шляхом практичного використання інновацій (нововведень)»	Горфинкель В. Я. [4]
«...процес створення та комерційного використання техніко-технологічних нововведень; особливий новаторський процес створення чогось нового, процес господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації»	Мішенін Е.О., Балацький Є.О., Дутченко О.М., Шамота Г.М., Гузь М.М., Дутченко О.О. [5]
«...особливий новаторський процес створення чогось нового, процес господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації»	[6]
«...особливий процес організації господарювання, що ґрунтується на постійному пошуку нових можливостей покращання техніко-технологічних факторів і результатів виробництва»	Смоленюк А.П. [7]
«...перетворення науково-технологічних розробок в інноваційну продукцію, привабливу для інвестора, виробника і покупця, рутинізація упровадження інновацій у виробничому середовищі»	Рудь Н.Т. [8]
<i>2 підхід: як творча діяльність створення «нового»</i>	
«...ініціативна, систематична, здійснювана на власний ризик господарська діяльність, яка охоплює економічні відносини щодо розробки новацій, їх апробації та перевірки, відтворення, а також впровадження у виробництво, та є визначальним фактором розвитку за рахунок більш раціонального використання ресурсів, підвищення ефективності і забезпечення конкурентних переваг»	Сіренко Н.М., Мельник О.І. [9]
«...діяльність, яка дозволяє перетворити підприємницький дохід у результаті створення виробництва, використання чи дифузії інноваційного продукту»	Нежиборець В. [10]
«...один з видів творчої діяльності, спрямованої на створення нового або вдосконаленого продукту, технологічного процесу, чи то на вироблення нового підходу до надання соціальних послуг; динамічна система дій і взаємодії різних учасників інноваційного процесу: вчених; винахідників; підприємців-новаторів; експертів; інвесторів – що займаються інноваційними дослідженнями і створенням інновацій, вдосконалюють технологічний процес, обладнання, застосовуючи в процесі виробництва різного роду нововведення, новітні науково-технічні досягнення; економічна діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження і комерційного використання різного роду інновацій»	Зянько В.В. [11]
«...економічна діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження і комерційного використання різного роду інновацій»	
<i>3 підхід: як форма створення «нового», інтеграції науки і виробництва</i>	
«...форма прояву інноваційної моделі розвитку»	Ткаченко Т. П. [12]
«...спеціалізована форма підприємницької діяльності, мотивована бажанням привласнення інноваційної квазіренти, що полягає у цілеспрямованому пошуку неусвідомлених потреб та створенні, виробництві і реалізації нової, у т.ч. наукової, продукції інвестиційного та кінцевого споживання, або задоволенні існуючих потреб шляхом створення кращих за своїми властивостями продуктів чи поліпшення процесів»	Черваньов Д.М., Жилінська О.І. [13]

Проведений огляд літератури дозволив виділити три підходи до змістового наповнення дефініції «інноваційне підприємництво»:

- за першим підходом інноваційне підприємництво представляє собою процес створення «нового». Прихильниками такого підходу є Варналій З.С. Сизоненко В.О., Горфинкель В. Я., Попадюк Т. Г., Мішенін Е.О., Балацький Є.О., Дутченко О.М., Шамота Г.М., Гузь М.М., Дутченко О.О., Смоленюк А.П. Процес створення «нового» послідовно проходить такі стадії трансформації як фундаментальні дослідження, в основі яких лежить зародження ідеї; комерціалізація ідеї в процесі здійснення підприємницької діяльності та прикладна розробка у вигляді готового інноваційного продукту. Інноваційне підприємництво як процес представляє собою складний ланцюг дій від пошуку (зародження) підприємницької ідеї до її втілення в реальну практику.

Як показує іноземний досвід, досліджуючи стадії здійснення інноваційного процесу, досить складним серед них є стадія трансформації бізнес-ідеї в успішний інноваційний продукт, який буде конкурентоспроможним на ринку, та реалізація якого дозволить суб'єкту господарювання отримати підприємницький дохід. Водночас, цей процес трансформації є досить тривалим, оскільки потребує додаткового часу для

запуску у виробництво. Як влучно зазначено у [14]: «між науковими ідеями і технологіями існує великий розрив, для подолання якого потрібен досить специфічний набір знань і компетенцій. До 85 відсотків технологій, розроблених у світі, не комерціалізуються, тому що вони не виходять із зони цього, так званого, інноваційного пробілу, який найчастіше розділяє прикладні дослідження й демонстрацію технології».

- згідно другого підходу (представниками якого є Сіренко Н.М., Мельник О.І., Нежиборець В.І., Зянько В.В.) визначальною характеристикою інноваційного підприємництва є творча діяльність створення «нового». Носієм творчої діяльності є соціум із його інтелектуальними характеристиками, який виступає генератором створення «нового». Інноваційне підприємництво нерозривно пов'язане із інтелектуальним капіталом, як визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності регіонів держави. Як показують спеціальні дослідження й оцінки західних експертів, світове економічне зростання вже більш як на $\frac{3}{4}$ ґрунтується на досягненнях науково-технічного прогресу, понад половина отриманих інноваційними підприємствами прибутків формується в результаті просування на ринок нових товарів і послуг, а частка нематеріальних активів у вартості довгострокових активів підприємств Західної Європи наближається до 50% (у США до 70%), зберігаючи досить високі темпи росту, що значно перевищують темпи росту інших активів [10].

- в рамках третього підходу науковцями (Ткаченко Т.П., Тульчинський Р.В., Черваньов Д.М., Жилінська О.І.) інноваційне підприємництво трактується з позиції форми створення «нового», інтеграції науки та виробництва.

Проаналізувавши підходи вчених до розкриття змістових характеристик інноваційного підприємництва, нами запропоновано використовувати підхід до його трактування із врахуванням основних стадій інноваційного процесу (фундаментальні дослідження, комерціалізація ідеї, прикладна розробка, інноваційний продукт, споживання), складових інноваційного підприємництва (наука, виробництво) та критеріїв його оцінки (кількість та якість) (рис.1).

Виходячи із цього, під інноваційним підприємництвом регіону будемо розуміти трьохвекторний простір, який поєднує в собі такі *основні стадії* як фундаментальні дослідження, комерціалізація, прикладна розробка, створення інноваційного продукту, споживання, кожна із яких реалізується за допомогою різних *форм інтеграції* науки та виробництва та відображає кількісні та якісні характеристики регіонального розвитку як *критерії* оцінки отриманого підприємницького доходу.

Розглядаючи стадії інноваційного підприємництва, слід зауважити, що висхідною точкою до отримання підприємницького доходу є зародження ідеї, проте лише шляхом комерціалізації вона трансформується в інновацію. В свою чергу, прикладні розробки спрямовані на розробку проектів створення інноваційних продуктів, визначення оптимальних параметрів їх споживання та сфер їх застосування у регіональній чи національній економіці [15, с.11-12], в результаті чого створюється досвідне виробництво. На наступній стадії відбувається матеріалізація нових ідей, в результаті чого освоюються інновації та здійснюється виробництво інноваційних продуктів.

Такі інноваційні продукти переходять у стадію споживання та задовольняють потреби населення регіону у високотехнологічних продуктах та послугах. Слід зауважити, що на кожній стадії інноваційного підприємництва виникає потреба у оцінці якісних та кількісних характеристик інноваційного продукту як критеріїв визначення рівня регіонального розвитку за рахунок отриманого підприємницького доходу. З іншої сторони, ці критерії виступають мірилом технологічного укладу економіки регіону.

Досліджуючи третю складову інноваційного підприємництва, якими є наука та виробництво, то важливим постає завдання побудови ефективної їх взаємодії за допомогою різних організаційних форм інтеграції. Такими формами інтеграції можуть бути технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, регіональні інноваційні центри тощо.

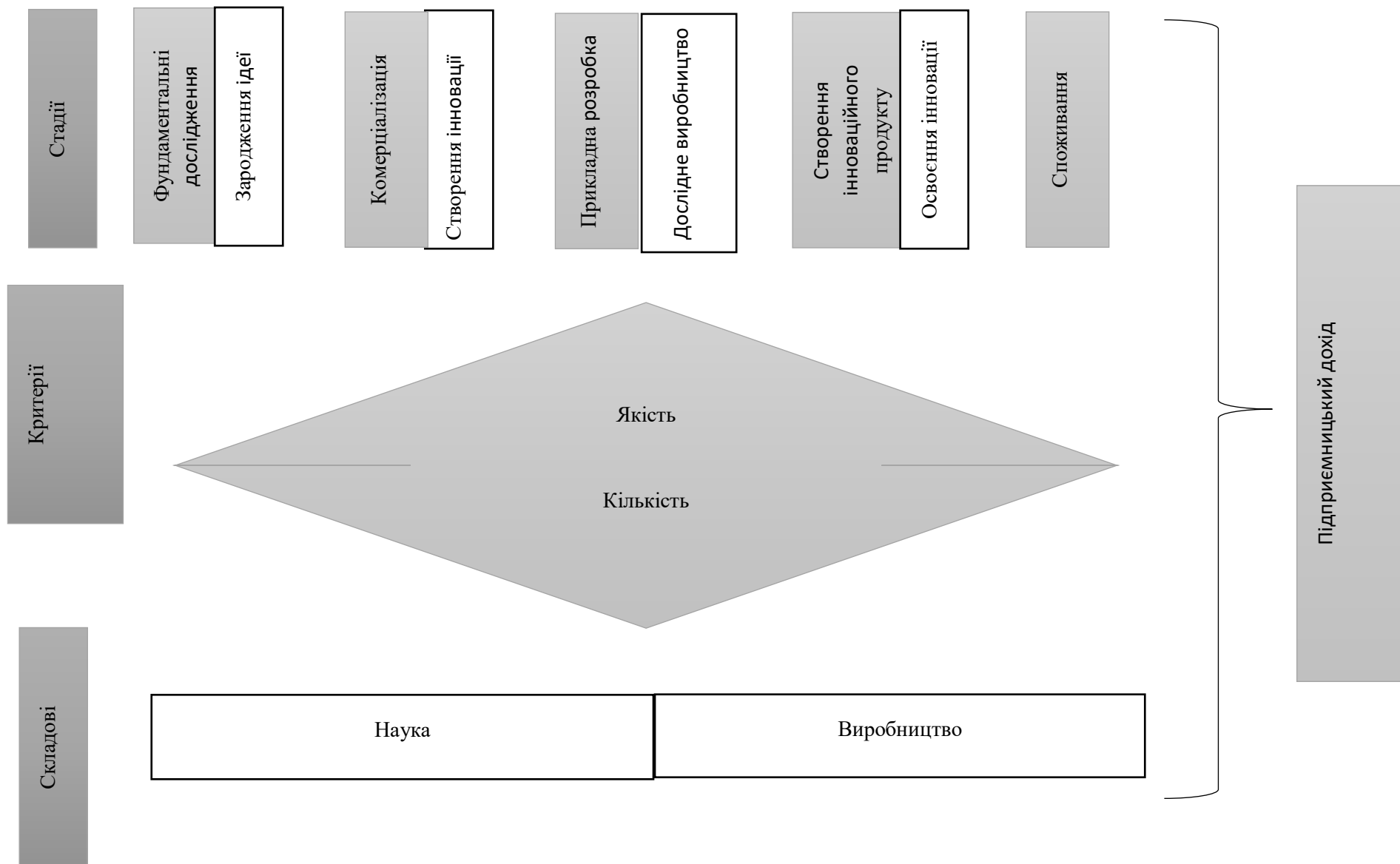

Рис.1. Авторський підхід до розгляду основних аспектів інноваційного підприємництва

Інтеграція науки та виробництва дозволить утворити організаційну основу ведення інноваційного підприємництва, відіграти важливу роль у перенесенні високих технологій зі сфери фундаментальних розробок у виробництво і сприяти комерціалізації науки у реальну практику виробництва інноваційного продукту (послуги) [16; 17]. Слід створити стійкі економічні зв'язки в системі «наука – виробництво», де будуть переплітатися бізнес-інтереси суб'єктів інноваційного підприємництва, сформується ланцюг створення вартості інноваційного продукту та ефективно використовуватиметься наявний інноваційний потенціал.

Висновки. Успішна реалізація цілей та завдань інноваційного підприємництва дозволить забезпечити досягнення основного результату – отримання підприємницького доходу, який відобразатиме рівень розвитку регіональної економіки та позитивні впливові ефекти на національну економіку та рівень її глобальної конкурентоспроможності в цілому.

Список використаних джерел:

1. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності у 2017-2018 <http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>.
2. Україна у цифрах 2017. Статистичний збірник. К. – 2018 р. – С.240.
3. Основи Підприємницької Діяльності/-Варналій З.С. Сизоненко В.О. / 10-11 класи. Київ, Знання України 2003 р. https://pidruchniki.com/17910819/ekonomika/innovatsiyne_pidpriyemnitstvo_venchurniy_biznes
4. Горфинкель В. Я. Инновационное предпринимательство: учебник и практикум для бакалаврата и магистратуры / В. Я. Горфинкель, Т. Г. Попадюк; под ред. В. Я. Горфинкеля, Т. Г. Попадюк. – М.: Издательство Юрайт, 2016. – 523 с.
5. Економіка підприємства: навчальний посібник. / уклад. Мішенін Э.О., Балацький Є.О., Дутченко О.М., Шамота Г.М., Гузь М.М., Дутченко О.О. // Харків : «Диса Плюс», – 2015, - 336 с.
6. <https://studopedia.org/14-10445.html>.
7. Смоленюк А.П. Развитие инновационного предприятия в агропромышленном производстве. Автореф. Дис. на зд. наук. ступеня канд. екон. наук за спец 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – К., 2010. 20 с.
8. Рудь Н.Т., Роль інноваційних стратегій у підвищенні інноваційного потенціалу регіону. Економіка. Управління. Інновації. - 2010. - №2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_37.
9. Сіренко Н.М., Мельник О.І. «Інноваційне підприємництво як складова стратегії розвитку аграрного сектора економіки» Миколаївський національний аграрний університет; <https://www.sworld.com.ua/simpoz2/105.pdf>.
10. Право та інновації «Інноваційне підприємництво як складова економічного зростання» Володимир Нежиборець, вчений секретар НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, кандидат економічних наук. http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2014_1/9.pdf.
11. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2008. – 397 с. С.60-62.
12. Ткаченко Т. П. Развитие инновационного предприятия в Украине / Т. П. Ткаченко, Р. В. Тульчинский // Экономический вестник НТУУ "КПІ". – 2010. – №7. – С.223–229 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economy.kpi.ua/files/files/40_kpi_2010_7.pdf.
13. Міждисциплінарний словник з менеджменту / За ред. Д.М. Черваньова, О.І. Жилінської. — К.: Нічлава, 2011. — 624 с.; Прилуцька І.А. Развитие инновационного предприятия как фактор обеспечения конкурентоспособности экономики Украины // Инвестиції: практика та досвід. - №9. – 2013. – С.117-120.
14. Ляшенко В.І., Тулькю Я.І. Мале інноваційне підприємництво як об'єкт державної інноваційної політики // Економічні інновації. Вип.59. – 2015. – С.219-227.
15. Управління інноваційними процесами в регіонах: Монографія / Інститут регіональних досліджень НАН України; Львівський банківський інститут НБУ; За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М.А.Козоріз, д-ра екон. наук, проф. Т.С.Смовженко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 263 с.
16. Ковальська Л.Л. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми нарощення: [Монографія] / Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л. – Луцьк.: ЛДТУ, 2003. – 242 с.
17. Ковальська Л.Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізми її підвищення: [Монографія] / Ковальська Л.Л. – Луцьк.: ЛДТУ, 2007. – 385с.